

INVESTITSION FAOLIYATDA RISKLARNI BOSHQARISH VA ICHKI
AUDIT TIZIMI INTEGRATSIYASI.

Raxmatullayeva Nargiza Nuriddinovna

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti, katta o'qituvchisi.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi.

Annotatsiya: Investitsion faoliyatda risklarni boshqarish va ichki audit tizimi integratsiyasi zamonaviy biznes muhitida muhim ahamiyatga ega. Risklarni boshqarish va auditning integratsiyasi investitsion faoliyatning samaradorligini oshirish, xatoliklar va firibgarliklarni oldini olish, shuningdek, qarorlar qabul qilish jarayonlarini yaxshilash uchun zarurdir. Ushbu maqola investitsion faoliyatda risklarni boshqarish tizimi va ichki auditning integratsiyasi, uning samaradorligini oshirish yo'llari va strategiyalari haqida so'z yuritadi. Tadqiqotda risklarni aniqlash va baholash, audit jarayonlarini takomillashtirish va texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada, shuningdek, xususiy va davlat sektorlari o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish va risklarni boshqarishda raqamli texnologiyalarni qo'llashning o'rni ham ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Investitsion faoliyat, risklarni boshqarish, ichki audit, audit tizimi, integratsiya, raqamli texnologiyalar, samaradorlik, firibgarliklar, xatoliklar, qaror qabul qilish, risklar baholash, shaffoflik, samarali boshqaruv.

Kirish

Investitsion faoliyat - bu nafaqat moliyaviy resurslarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanish, balki risklarni boshqarish va imkoniyatlarni to'g'ri baholash jarayonidir. Zamonaviy bozor sharoitida risklarni boshqarish har bir investitsion qaror qabul qilishning asosiy qismiga aylanmoqda. Shu bilan birga, ichki audit tizimi korxonalarda risklarni aniqlash, nazorat qilish va samarali boshqarishning muhim vositasidir. Ichki audit tizimi yordamida tashkilotlar o'z faoliyatining xavf-xatarlarini baholash va nazorat qilish, shu orqali investitsion qarorlarning sifatini oshirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Ushbu maqolada investitsion faoliyatda risklarni boshqarish va ichki audit tizimining integratsiyasi masalalari ko'rib chiqiladi. Risklarni boshqarish va auditning

o'zaro integratsiyasi organizatsion tizimning samaradorligini oshirish, moliyaviy natijalarni yaxshilash va xatoliklar hamda firibgarliklarning oldini olishga yordam beradi. Integratsiya jarayonida ichki auditning roli muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonning to'g'ri yo'lga qo'yilishi korxonaning strategik muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Shu sababli, maqolada risklarni boshqarish tizimining asosiy elementlari, ichki auditning o'rni va bu tizimlarning birlashishi investitsion faoliyatning samaradorligini qanday oshirishi mumkinligi haqida batafsil ma'lumotlar taqdim etiladi. Raqamli texnologiyalar va yangi metodologiyalar yordamida risklarni boshqarish va audit jarayonlarini takomillashtirishning muhim jihatlari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili

Investitsion faoliyatda risklarni boshqarish va ichki audit tizimi integratsiyasi bilan bog'liq ilmiy tadqiqotlar so'nggi yillarda katta e'tibor qaratilgan. Ko'plab tadqiqotchilar risklarni boshqarish va audit tizimlarining korxonalar samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini o'rganib, ularning integratsiya qilish imkoniyatlarini tahlil qilishgan. Jenkins (2018) o'zining tadqiqotida risklarni boshqarishning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun ichki auditning roli haqida so'z yuritadi. Uning fikricha, ichki audit tizimi faqat moliyaviy ma'lumotlarni tekshirish bilan cheklanmay, balki korxonaning umumiy faoliyatiga nisbatan strategik qarorlar qabul qilishda ham yordam beradi. Jenkins (2018) risklarni boshqarish va ichki auditni birlashtirish orqali nafaqat audit jarayonlarini soddalashtirish, balki qarorlar qabul qilish jarayonlarini ham optimallashtirish mumkinligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, Smith (2020) risklarni boshqarish va audit tizimlarining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnologiyalar, xususan sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data)dan foydalanishning afzalliklarini o'rganadi. U ta'kidlashicha, raqamli texnologiyalar yordamida audit va risklarni boshqarish tizimlarini samarali integratsiya qilish jarayonida xatoliklar kamayadi va monitoring samaradorligi oshadi. Shu bilan birga, audit jarayonlarining avtomatlashtirilishi orqali resurslarni tejash va tashkilotlarning faoliyatini yaxshilash mumkin. Ko'plab tadqiqotchilar audit tizimining integratsiyasi uchun innovatsion metodologiyalarni ishlab chiqishni ham muhim deb hisoblashadi. Anderson (2021) o'zining maqolasida ichki audit tizimlarini integratsiya qilishda yangi metodologiyalardan, xususan, raqamli platformalar yordamida audit faoliyatlarini boshqarishni tavsiya etadi. Andersonning fikriga ko'ra, ichki audit tizimlarining samarali ishlashi uchun zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalashgan metodologiyalarga asoslanish muhimdir.

Metodologiya

Ushbu maqola uchun asosiy metodologik yondashuv sifatida analitik va taqqoslash metodlari qo'llanildi. Tadqiqotda risklarni boshqarish va ichki audit tizimi integratsiyasining samaradorligi va uning investitsion faoliyatdagi o'rni tahlil qilindi. Tadqiqotda zamonaviy metodologiyalar va raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish jarayonlari, shuningdek, auditorlik va risklarni boshqarish sohasidagi o'zgarishlar ko'rib chiqildi.

Birinchi bosqichda, mavjud adabiyotlar va amaliy tajribalar asosida risklarni boshqarish va ichki audit tizimlarining integratsiyasi, ularning samaradorligini oshirish uchun zarur strategiyalar tahlil qilindi. Bunda ilgari o'tkazilgan ilmiy izlanishlar va tajribalar yordamida, risklarni aniqlash, baholash va boshqarishda auditorlik tizimlarining integratsiyasining afzalliklari o'rganildi. Ikkinchi bosqichda, mavjud raqamli texnologiyalar va ularning investitsion faoliyatga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilindi. Bu jarayonda raqamli vositalar, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data) va blokcheyn texnologiyalari kabi innovatsion metodologiyalar audit va risklarni boshqarish tizimlariga qanday integratsiyalashishi mumkinligi baholandi. Ushbu yondashuv audit tizimlarining yanada samarali bo'lishi va investitsion faoliyatning rivojlanishiga qanday hissa qo'shishi mumkinligini o'rganish imkonini berdi. Ushbu metodologiya orqali, tadqiqot natijalari orqali ichki audit tizimi va risklarni boshqarishning integratsiyasining samaradorligini va amaliyotni qanday yaxshilash mumkinligini ko'rsatishga harakat qilindi. Shuningdek, tadqiqotda metodologik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarning birgalikda ishlashining natijalari tahlil qilindi.

Asosiy qism

Investitsion faoliyatda risklarni boshqarish va ichki audit tizimi integratsiyasi bugungi kunda korxonalarining muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida muhim rol o'ynaydi. Integratsiya orqali risklarni aniq boshqarish, audit jarayonlarini optimallashtirish va qarorlar qabul qilishda aniq ma'lumotlar olish imkoniyatlari yuzaga keladi. Ushbu jarayon, o'z navbatida, nafaqat moliyaviy nazoratni, balki strategik qarorlar qabul qilishni ham yaxshilaydi.

1. Risklarni boshqarish va ichki audit tizimi integratsiyasining zarurati

Investitsion faoliyatda risklarni boshqarish va audit tizimining integratsiyasi korxonaga ko'plab afzalliklar keltiradi. Birinchidan, bu integratsiya risklarni oldini

olish va ularga vaqtida javob berish imkonini beradi. Misol uchun, korxonada ma'lumotlari tahlil qilinadi va risklar oldindan aniqlanadi, bu esa xatoliklar va firibgarliklarni kamaytirishga yordam beradi. Risklarni aniqlashda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish auditorlik jarayonlarini optimallashtiradi. Ikkinchidan, ichki audit tizimi risklarni boshqarishda faol ishtirok etadi. Auditoriy tizimning vazifalari nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarni tekshirishdan iborat bo'lmay, balki risklarni aniqlash, baholash va boshqarish hamda bu jarayonlarni boshqarishda strategik qarorlar qabul qilishni o'z ichiga oladi. Bu esa o'z navbatida, audit tizimining samarasini sezilarli darajada oshiradi.

2. Risklarni boshqarish jarayonidagi innovatsion texnologiyalar

Risklarni boshqarishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning roli muhim. Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt (AI) va katta ma'lumotlar (Big Data) audit tizimlarining samaradorligini oshiradi. Masalan, sun'iy intellekt yordamida audit jarayonlarini avtomatlashtirish, xatoliklarni aniqlash va tegishli qarorlar qabul qilishni soddalashtirish mumkin. Katta ma'lumotlar esa tashkilotlarga risklarni bashorat qilishda va ularga javob berishda yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar auditorlarga risklarni kuzatish va nazorat qilishni real vaqtda amalga oshirish imkonini beradi.

3. Risklarni boshqarish va audit tizimlarining integratsiyasi: amaliyot va misollar

Kichik va o'rta biznesda risklarni boshqarish va audit tizimlarini integratsiya qilishda bir nechta muammolar mavjud. Buning sababi, ko'pincha bizneslar resurslar va texnologiyalarni integratsiya qilish uchun zarur bo'lgan darajada investitsiya qila olmaydilar. Ammo, global tajriba shuni ko'rsatadiki, risklarni boshqarish va audit tizimlarini integratsiyalashgan holda amalga oshirish, korxonaning umumiy samaradorligini oshiradi va uzoq muddatda qarorlar qabul qilishni soddalashtiradi. Masalan, Evropa Ittifoqi davlatlarida risklarni boshqarish va audit tizimlarini birlashtirish jarayoni ko'p hollarda raqamli platformalar yordamida amalga oshirilmoqda. Bunda audit tizimi va risklarni boshqarish jarayonlari bitta tizimda birlashtiriladi, bu esa auditorlarning ma'lumotlarga tez kirishini ta'minlaydi. Shunday qilib, bunday tizimlar nafaqat xatoliklarni kamaytiradi, balki korxonalarining qaror qabul qilish jarayonini aniq va tezlashtiradi.

Tadqiqot natijalari

Ushbu tadqiqot orqali keltirilgan natijalar, risklarni boshqarish va ichki audit tizimlarini integratsiya qilish orqali korxonalar samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkinligini ko'rsatmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar kabi innovatsion metodologiyalar yordamida audit va risklarni boshqarish jarayonlarini yaxshilash imkoniyati mavjud. Tadqiqotda shuningdek, risklarni boshqarish va audit tizimining integratsiyasining nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarni, balki biznesning strategik yo'nalishlarini ham yaxshilashga yordam berishi ta'kidlangan.

Muhokama

Risklarni boshqarish va audit tizimlarining integratsiyasi tadqiqot natijalariga ko'ra, har bir korxonaga uchun samarali bo'lishi mumkin. Biroq, bu integratsiya jarayonida ba'zi qiyinchiliklar ham yuzaga keladi. Xususan, kichik va o'rta bizneslarda resurslar cheklanganligi sababli, bu integratsiyani amalga oshirishda texnologik jihatdan qiyinchiliklar bo'lishi mumkin. Biroq, katta korxonalarda integratsiya jarayonlari muvaffaqiyatli amalga oshirilgan va ular o'z samaradorligini oshirgan. Bundan tashqari, risklarni boshqarish va audit tizimining integratsiyasi uchun yuqori malakali mutaxassislar, ayniqsa audit va IT sohalarida, zarur. Ular risklarni boshqarish va audit tizimlarini integratsiya qilish uchun kerakli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarga bo'lgan ehtiyoj yanada oshmoqda. Buning uchun tashkilotlar zamonaviy texnologiyalarni qo'llashni joriy qilishlari zarur.

Xulosa

Risklarni boshqarish va ichki audit tizimi integratsiyasi investitsion faoliyatning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu tizimlar integratsiyalashishi orqali tashkilotlar nafaqat xatoliklar va firibgarliklarni kamaytirish, balki qarorlar qabul qilish jarayonlarini soddalashtirish imkoniga ega bo'ladilar. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni qo'llash audit va risklarni boshqarish tizimlarini yanada samarali qilishga yordam beradi. Biroq, kichik va o'rta bizneslar uchun bu integratsiyani amalga oshirishda qiyinchiliklar bo'lishi mumkin. Biroq, global tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, risklarni boshqarish va audit tizimlarining integratsiyasi organizatsiyalarga uzoq muddatda katta foyda keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jenkins, R. (2018). Risk Management and Internal Auditing in Modern Organizations. Oxford University Press.
2. Smith, A. (2020). Innovative Approaches to Risk Management and Auditing. Cambridge Business Press.
3. Anderson, L. (2021). Digitalization of Internal Audit Systems: Best Practices and Methodologies. Journal of Auditing and Finance, 23(4), 115-130.
4. ISO 31000 (2018). Risk Management Guidelines. International Organization for Standardization.
5. KPMG (2020). The Role of Technology in Modern Risk Management. KPMG Global Insights.